

Biskop Atle Sommerfeldt:

Preken 1. mai 2013 Sarpsborg kirke

2 Mos 2,23-25;3,7-10; Jak 5,1-6; Matt 20,25-28

Rikdommens utfordring.

Den norske stat regnes i dag for å være verdens rikeste stat. Den disponerer verdens største offentlig eide pengefond på over 4000 milliarder kroner og kontrollerer store, fremtidige verdier i form av våre petrolumsressurser som enda ikke er utnyttet. Det viktigste særpreget ved statens forvaltning av dette fondet, er den økonomiske ansvarlighet som har blitt vist, symbolisert ved det som i den politiske debatten kalles handlingsregelen og som innebærer en begrenset bruk av inntektene i Norge slik at økonomien holdes i balanse og blir bærekraftig..

Når vi står foran en valgkamp, vil den underliggende, politiske debatten i virkeligheten handle om hvor mye av statens inntekter fra vår petroleumsformue som skal brukes til å investere i velferd og infrastruktur som veier, jernbane og utdanning – og hva vi skal prioritere mellom mange gode formål.. Og ikke bare det – de lønnsforhandlingene vi er midt oppe i handler også om hvordan de ekstremt høye lønnsinntektene i petroleumssektoren med tilhørende lederlønninger, skal påvirke lønnsnivå til oss andre. Som vi vet, er lønnsomheten i petroleumsindustrien lite avhengig av ledelsen og arbeidstagernes prestasjoner, men er i i all hovedsak avhengig av forhold verken Norge eller de enkelte ledere eller arbeidere rår over. Deres og vår innflytelse på prisen på olje og gass er som kjent begrenset.

Førstemaifeiringen ble født i en tid da det norske samfunns viktigste utfordring var massefattigdom i by og bygd kombinert de manges utestenging fra politisk deltagelse. Presten Eugene Hansen, med erfaringer som kapellan i Halden og som sjømannsprest i Antwerpen i 1880-årene, ble en ivrig talsmann for de sentrale kravene fra de første 1. mai feiringene: 8 timers arbeidsdag, rettferdig lønn, trygghet under sykdom, uførhet og alderdom. Min forgjenger som biskop her i Borg, Jens Tanberg, understreket ved begynnelsen av forrige århundre hvor viktig det er at kirken arbeider for en rettferdig

samfunnsordning bygget på gjensidig tillit « hvor ethvert individ må kunne finne sitt daglige brød» .

Det er ikke mulig å overvurdere betydningen av de folkelige mobiliseringene første mai i bekjempelsen av fattigdommen og inkluderingen av alle i styringen av landet vårt. På en tid da retten til deltagelse i politiske valg var avhengig av inntekt, eiendom og kjønn, ble 1. mai arbeidere og husmenns store markering i det offentlig rom om at et annet Norge er mulig. Og det fikk de rett i!

I dag er 1. mai i Norge en mobilisering av mennesker som gjennom politisk medbestemmelse disponerer verdens største statlige fond. I dagens Norge er ikke hovedutfordringen hvordan vi skal utrydde fattigdom i Norge, men hvordan vi skal håndtere vår felles rikdom.

Jesu perspektiv.

Jesus og det som kan være hans bror Jacob har ingen illusjoner om hva rikdom og makt gjør med mennesker. De levde i jødefolkets grunnfortelling om slaveriet i Egypt og om hvordan Gud hørte deres klage og befridde dem fra undertrykkelse og nød. De hadde sett hvordan konger og rikfolk utbytter fattige, hvordan presteskaper holdt mennesker med sykdommer utenfor samfunnet og hvordan okkupasjonsmakten i deres egen samtid fratok folket råderetten over jord og land. Vi hører hele denne historien i talen Jesus holdt til disiplene: «Dere vet at folkenes fyrster undertrykker dem, og stormennene deres styrer med hard hånd». Enhver Borregård-arbeider og husmann i Skjeberg på 1880-tallet ville gjenkjent dette som en beskrivelse av sin virkelighet.

Da som nå minner Jacob oss på at «den roper høyt, den lønnen dere holdt tilbake fra arbeiderne som skar åkrene deres, og nødropet fra dem som høster inn, har nådd frem til Herren Sebaots øre». I vår verden, der vi er en stor eier av bedrifter og aksjer som tjener penger til våre pensjoner, lever 1/3 i usikkerhet om de får to måltider om dagen. I vår egen verdensdel – der vi har de største investeringene våre, er 26 millioner arbeidsløse og 24 % av ungdommen er uten arbeid.

Det er disse røstene Herren Sebaot hører, forteller Jacob oss. Det er disse menneskene som i dag blir styrt av stormennene med hard hånd, slik Jesus sier. Og det er til dem som tjener på

krisen og som midt i den tar ut store bonuser og beriker seg selv Jacob slynger ut fordømmelsen: «Rikdommen deres råtner, og klærne blir møllspist, gullet og sølvet rustet bort, og rusten skal vitne mot dere og fortære kroppen deres som ild.....Dere har levd i luksus og overflod på jorden, og gjort hjertene fete til slaktedagen».

Kirkens oppdrag

Det har derfor gjennom hele kirkens historie vært et helt sentralt oppdrag og budskap å advare mot rikdommen og maktens fare. Prekenene til Basilius den store som levde på 300-tallet, ville neppe tålt en konsensusorientert behandling i vårt Kirkemøte. Når Kirkemøtet i Den norske kirke for noen uker siden vedtok å be staten investere en tiende – eller 10% på dagens språk - av pensjonsfondet i fattige land, er det forankret i denne tradisjonen. Kirken kan aldri vært taus om hvordan rikdom skal forvaltes: den skal forvaltes slik at fattigfolk får sin rett og de som sliter med livene sine sikres et verdig liv.

Det er enkelte som hevder at rikdommens farer er så store at det beste er å selge alt og gi til de fattige - slik Jesus ber den rike unge mannen om å gjøre. Men Jesus gir oss også andre handlingsalternativer. Sakkeus blir ikke bedt om å gi bort alt, men får aksept av Jesus for sitt ønske om å gjøre opp for seg – betale skatt og tilbakebetale det han urettmessig hadde tilegnet seg. Det betød at Sakkeus sin velferd ble redusert, men alt tyder på at han levde et godt liv også etter møtet med Jesus.

Hva skal vi da gjøre dersom vi vil følge det oppdraget Jesus og Jacob ga oss?

Vi skal sørge for at formuen vår blir disponert slik at de som arbeider i bedriftene vi eier får anledning til å organisere seg, får regulert arbeidstid, sikkerhet mot sykdom og alderdom, og at bedriftene vi eier ikke ødelegger klima og miljø og betaler sin skatt med glede og ikke gemmer overskuddet bort i skatteparadiser. Og vi skal tørre å investere i bedrifter som skaper arbeid for fattigfolk i fattige land, slik Kirkemøtet ba om. Dette kan vi gjøre samtidig som vi sikrer at den norske velferden inkluderer alle som bor her og at vi også som pensjonister får leve et anstendig liv. Dette må bli en del av våre paroler 1. mai i årene som kommer.

Jesus ga sitt liv for oss

Jesu oppgjør med religiøs og politisk og sosial makt er total. Han viser ikke Guds makt i stormannens herskerkraft, men ved å identifisere seg med dem som tørster, sulter og som

er i fengsel. I sin totale identifikasjon med ofrene for menneskers ondskap og apati, går han selv i døden for dem, men også for oss som drev dem dit. Slik ble han vår alles tjener som skjenker oss liv og salighet. Jesu kamp for mennesket er en kamp for sosial rettferdighet. Men det er også og i sin mest dramatiske og dypeste sannhet, en kamp mot død og ødeleggelse slik at vi alle en dag blir befridd fra dødens lenker og vår egen skyldighet. Derfor synger vi i denne påsketid: Livet vant, hans navn er Jesus».

Ære være Faderen og Sønnen og Den hellige Ånd, som var og er og blir en sann Gud fra evighet til evighet. Amen.